

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Magdaleny Mirkowicz,
„Znaczenie typografii w procesach komunikacji przez interfejsy
responsywnych stron internetowych”**

1. Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej rozprawy doktorskiej

Tematyka podjęta w pracy niewątpliwie wypełnia lukę w badaniach naukowych. Doktorantka przeprowadziła badania, eksperymenty, które będą przydatne w praktyce, szczególnie dla firm i osób profesjonalnie zajmujących się komunikacją w nowych mediach. Autorka przeprowadziła także analizę rozwoju typografii (od historii po współczesność), co także stanowi wkład w rozwój polskiego medioznawstwa.

2. Metodologia i warsztat rozprawy doktorskiej

Celem pracy jest – jak pisze Autorka - „odpowiedź na pytanie, jakie znaczenie dla czytelności komunikatu ma dobór typografii do interfejsów stron internetowych w dziedzinie makrotypografii, która dotyczy koncepcji i całościowego rozkładu elementów layoutu, oraz dziedzinie mikrotypografii, czyli szczegółów dotyczących składu tekstu, dla różnych środowisk prezentacji tekstu z uwzględnieniem responsywności (ekran monitora urządzenia stacjonarnego oraz ekran urządzenia mobilnego) w kontekście teorii komunikowania wizualnego oraz badań nad różnicami w sposobie komunikowania za pomocą starych (analogowych) i nowych (cyfrowych) mediów”. Dodatkowo w rozprawie przedstawiono cele szczegółowe, problem główny oraz cztery, pomocnicze, hipotezy badawcze oraz hipotezę główną, która dotyczy tego,

że dobór typografii ma związek z odbiorem oraz czytelnością tekstu w interfejsie responsywnej strony internetowej. Zgodnie z hipotezą przyjętą przez Autorkę formatowanie tekstu powinno uwzględniać różnorodność nośników, na których jest wyświetlany tekst, przy jednoczesnym stosowaniu dobrych praktyk projektowania graficznego. Nieodpowiedni dobór typografii będzie skutkował problemami w komunikacji nadawca-przekaz-odbiorca.

Metodologicznie rozprawa jest bardzo dobrze przygotowana i nie wzbudza zastrzeżeń. Autorka profesjonalnie operuje pojęciami związanymi z tematem pracy, wykazuje się odpowiednią wiedzą teoretyczną i praktyczną. W trakcie lektury rozprawy można zaważyć, że Doktorantka jest wręcz pasjonatką poruszanego tematu i potrafi jednocześnie bardzo przystępnie przedstawić specyfikę prowadzonych eksperymentów. Odnosi się wrażenie, że mgr inż. M. Markowicz jest nie tylko teoretykiem typografii w procesach komunikacji, ale przede wszystkim praktykiem. Niewątpliwym walorem pracy jest jej innowacyjność pod kątem kwestii teoretycznych, ale przede wszystkim badawczych.

Praca ma jasną, klarowną strukturę, zastosowane metody badawcze są odpowiednie do badanego problemu i odpowiadają na pytania badawcze zawarte w dysertacji. Rozprawa opiera się na szeregu metodach badawczych, w tym m.in. jakościowej metodzie badawczej oraz wywiadach kwestionariuszowych, pogłębionych w ramach eksperymentu badawczego (składał się on z trzech badań pilotażowych i docelowego eksperymentu w którym wzięło udział 20 respondentów).

3. Merytoryczna wartość rozprawy doktorskiej

Praca składa się z czterech rozdziałów, struktura rozprawy nie budzi zastrzeżeń. W pierwszym rozdziale przedstawiono aspekty historyczne związane z pismem i rozwojem typografii. Autorka nie pominęła w tym rozdziale także teorii komunikowania, zagadnień związanych z rodzajami pisma, specyfiką typografii w dalszej i bliższej historii oraz w czasach nowych mediów. Należy podkreślić, że zagadnienia te przedstawione są drobiazgowo, z odwoływaniem się do szeregu źródeł.

W rozdziale drugim opisano bardzo szczegółowo charakterystykę typografii w nowych mediach. W tym przypadku Autorka skupiła się na takich zagadnieniach jak cyfryzacja mediów tradycyjnych, digitalizacja typografii, ale także koncepcje Internetu Web 1.0, 2.0 i 3.0. Bardzo ciekawie przedstawiono różnice w czytaniu off-line i on-line, a także webwriting, czyli rozróżnienie między tekstami drukowanymi a publikowanymi elektronicznie. W rozdziale trzecim skupiono się ściśle na typografii internetowej i przedstawiono m.in. specyfikę fontów, typy matryc, kroje pisma, hierarchię typograficzną, charakterystykę responsywnych witryn internetowych oraz przeglądarek internetowych wraz z implementacją fontów. W tym rozdziale Doktorantka szczegółowo opisała kwestie techniczne, ale także udowodniła, że jest już ekspertką w tym zakresie. Pracę kończy bardzo ważny, cenny dla praktyków rozdział empiryczny w którym niezwykle starannie przedstawiono wyniki badań eksperymentalnych. Chociaż w czasie przeprowadzania badań rozpoczęła się pandemia koronawirusa i pewne elementy związane z tak specyficznym obszarem badawczym musiały być zredukowane, to i tak rozdział ten stanowi bardzo cenne opracowanie, aktualne i pomocne dla firm oraz osób profesjonalnie projektujących treści zamieszczane w sieci. Należy podkreślić, że dotychczasowe badania dostępne w literaturze przedmiotu nie dotyczyły oceny satysfakcji odbiorcy czytającego tekst na tej samej responsywnej stronie internetowej, która jest wyświetlana na komputerze i smartfonie. Dopiero Autorka dysertacji przeprowadziła badania sprawdzające, jakie znaczenie dla odbiorcy ma typografia, a także formatowanie treści tej samej strony responsywnej, która jest wyświetlana na różnych urządzeniach. W eksperymencie (przeprowadzonym w etapach i znacząco utrudnionym przez pandemię) badano m.in. szybkość czytania, ale także zadowolenie z użytkowania stron, biorąc pod uwagę mierzalne wyniki badań związane z aspektami technicznymi (w tym typografię, czy formatowanie tekstu). Docelowy eksperyment, po badaniach pilotażowych, przyjął formę wywiadów pogłębionych, dzięki którym zebrano wartościowe dane jakościowe i ilościowe. Autorka bardzo szczegółowo opisała przebieg poszczególnych badań, wprowadzanie uczestników w plan badania oraz rodzaj zbieranych danych, czyli

nagrania dźwiękowe wywiadu pogłębionego wraz z pomiarem parametru czasu w trakcie testowania prototypów. Autorka podkreśla, że zmienne środowisko wyświetlania strony responsywnej powoduje istotne zmiany w jej czytelności. W pracy wykorzystano techniki oraz narzędzia, które pozwoliły określić istotne dane dotyczące doboru typografii i formatowania treści w interfejsach responsywnych stron internetowych. Doktorantka zbadała poziom czytelności czterech wersji prototypów z zastosowaniem różnych rozwiązań typograficznych, realizując główny cel pracy. Według preferencji użytkowników kroje szeryfowe i bezszeryfowe w kolorze czarnym na białym tle są najlepsze w przypadku wyświetlania stron internetowych na komputerze. Z kolei na smartfonie najlepszy dla stron www jest krój bezszeryfowy w czarnym kolorze na białym tle. Na podstawie przeprowadzonych badań Autorka wyciągnęła jeszcze wiele innych, interesujących wniosków i sugestii na przyszłość, pokazując nowe obszary badawcze, które pojawiły się nie tylko w medioznawstwie. Badania nad typografią internetową muszą być kontynuowane i znacząco pogłębione. Praca mgr inż. Magdaleny Mirkowicz pokazuje rozwój pisma i typografii (nie tylko internetowej) w kontekście historycznym, kulturowym i technicznym, stanowiąc ważny impuls do dalszych badań w tym zakresie. W zakończeniu pracy Doktorantka bardzo trafnie i metodologicznie poprawnie podsumowuje wyniki swoich badań teoretycznych i praktycznych akcentując, że poznanie dotychczasowego stanu wiedzy w badanym obszarze dało Autorce „bogată bibliotekę wniosków, doświadczeń oraz sugestii”, a osadzenie eksperymentu w zakresie badań nad typografią było możliwe dzięki przeanalizowaniu historii pisma oraz ewolucji samej typografii.

Doktorantka oparła swoją pracę na bardzo aktualnej i szerokiej bazie źródłowej (w tym obcojęzycznej). Silnym punktem pracy jest solidna podbudowa teoretyczna, odpowiednie określenie celów dysertacji, hipotez i pytań badawczych. Widać, że pani mgr inż. Magdalena Mirkowicz posiada doświadczenie w zakresie tworzenia i badania stron internetowych, co dodatkowo podwyższa wartość pracy. Konstrukcja wyводу naukowego oparta jest na solidnej podstawie empirycznej. Autorka dokonała rzetelnej analizy dostępnych materiałów, źródeł, przeprowadziła wartościowe badania

empiryczne. Nie są to oczywiście badania reprezentatywne (choćby z uwagi na pandemię i możliwości Doktorantki – jednego badacza, a nie zespołu badawczego), a bardziej pilotażowe. Mogą one być (i powinny) podstawą do poszerzenia badań w przyszłości. Rozprawę cechuje konsekwentna i czytelna logika.

Merytoryczną wartość rozprawy oceniam bardzo wysoko. Jeżeli praca byłaby publikowana, można byłoby się zastanowić nad poszerzeniem grupy, która podlegałaby eksperymentom (może przeprowadzić badanie porównawcze?).

Praca jest przygotowana starannie, chociaż zdarzają się pewne usterki językowe, błędy stylistyczne i literowe, które jednak nie zaburzają pozytywnego obrazu całości dysertacji. Zamieszczone w pracy ilustracje i tabele dodatkowo wzbogacają pracę i dają możliwość lepszego zapoznania się z analizowanym tematem.

4. Wniosek końcowy

Podsumowując, temat rozprawy jest oryginalny, cel i zakres pracy są jasno określone. Praca prezentuje właściwy poziom metodologiczny, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Doktorantka wykazuje się odpowiednią wiedzą teoretyczną i praktyczną. Wobec powyższego uznaję, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania i warunki określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wniosuję zatem o dopuszczenie Pani mgr inż. Magdaleny Mirkowicz do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Didka Polnycha